ปัญหาในการบังคับคดีทางแพ่ง : ศึกษาในกรณีสิทธิยึดหน่วง
PROBLEMS IN CIVIL EXECUTION : A CASE STUDY OF THE RIGHT OF RETENTION

อนุกูล เพชรคุต
Anukun Phetkhut
นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : anukun.laws@gmail.com
Graduate student of Master of Laws Program in Private Law,
Faculty of Law, Thammasat University : anukun.laws@gmail.com

Received : May 10, 2020
Revised : June 5, 2020
Accepted : June 19, 2020

บทคัดย่อ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 ถึงมาตรา 250 ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติเป็นหลักการทั่วไปไว้ว่า ผู้ที่จะมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้นั้น ผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวและมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวด้วยทรัพย์สินซึ่งครอบครองนั้นด้วย อีกทั้งหนี้ดังกล่าวจะต้องเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวเป็นเพียงหลักการโดยทั่วไปของสิทธิยึดหน่วงเท่านั้น แต่ในแง่สถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงนั้นกฎหมายสารบัญญัติมิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ส่งผลให้ยังคงมีความไม่ชัดเจนนักในการตีความลักษณะแห่งสิทธิดังกล่าวซึ่งมีผลโดยตรงต่อประเด็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาผู้เขียนเสนอแนะให้ตีความว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมายประเภทหนึ่งอันจะมีผลให้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงชอบที่จะใช้สิทธิดังกล่าวยันบุคคลภายนอกได้โดยทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงยึดหน่วงไว้โดยชัดแจ้งแล้ว

คำสำคัญ

สิทธิยึดหน่วง, การบังคับคดีแพ่ง

ABSTRACT

Based upon results from a study of the concept of the right of retention under the Thailand Civil and Commercial Code sections 241 to 250, the law provides as a general rule that individuals have the right to withhold property of others until debts are reimbursed. The individual must be the possessor of said property and have a debt owed to his benefit in relation to the possessed property. In addition, the said debt must be already due. However, substantive law does not explicitly state the nature of said rights. As a result, interpretations of said law are unclear, direct affecting judgment enforcement and court order sunder provisions of the Civil Procedure Code, the procedural law with provisions clearly certifying rights of the right holder.

These findings suggests that the right of retention should be interpreted as a real right established by law resulting in the rights holder to withhold the legal right to exercise such rights against third parties in accordance with the Civil Procedure Code, or procedural law offering provisions that clearly confirm rights of the holder.

Keywords

Right of retention, Civil execution

บทนำ

โดยที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง บัญญัติให้คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) มีสิทธิที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังที่บัญญัติไว้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งการบังคับคดีโดยวิธีการยึดทรัพย์สิน การอายัดสิทธิเรียกร้อง หรือการบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงอาจมีกรณีที่กระบวนการในชั้นบังคับคดีดังกล่าวกระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอกซึ่งได้รับความเสียหายจากการบังคับคดีนั้น กล่าวโดยเฉพาะในเรื่องสิทธิของบุคคลภายนอกและผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดี ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322[1] บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงทรัพยสิทธิ บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย ซึ่งสิทธิของบุคคลภายนอกที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 322 นี้ ต้องเป็นสิทธิที่บุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกบังคับคดี ซึ่งการพิจารณาว่าสิทธิของบุคคลภายนอกดังกล่าวจะบังคับเอากับทรัพย์สินหรือร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่อย่างไร ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายสารบัญญัติบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้น สิทธิบังคับเหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย จึงต้องเป็นสิทธิเหนือทรัพย์อันเป็นทรัพยสิทธิ มิใช่เป็นแต่เพียงบุคคลสิทธิหรือหนี้เหนือบุคคล ซึ่งบังคับได้แต่เพียงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้หรือเป็นเพียงสิทธิเรียกร้องหรือหนี้ในทางแพ่งซึ่งมีวัตถุแห่งหนี้เป็นการกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งหากบุคคลภายนอกนั้นมีแต่เพียงบุคคลสิทธิดังกล่าว ก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 322 นี้แต่อย่างใด

ในกรณีสิทธิยึดหน่วง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงสิทธิยึดหน่วง ไว้ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ตั้งแต่มาตรา 241 ถึงมาตรา 250 ซึ่งหลักใหญ่ในเรื่องสิทธิยึดหน่วงนี้อยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241[2] ซึ่งบัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า ผู้ที่จะมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้นั้น ผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวและมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวด้วยทรัพย์สินซึ่งครอบครองนั้นด้วย อีกทั้งหนี้ดังกล่าวจะต้องเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยมาโดยตลอดว่าผู้ที่จะมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้นั้น หนี้ดังกล่าวจะต้องเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงเกี่ยวด้วยทรัพย์สินที่ผู้นั้นครอบครองอยู่ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12429/2558 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8752/2556 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 19411/2555 เป็นต้น อย่างไรก็ตามในกรณีดังกล่าวมานี้เป็นกรณีระหว่างเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกับลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์ที่ยึดหน่วงเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้นว่าบุคคลภายนอกอ้างสิทธิในทรัพย์สินพิพาทในฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่งร้องขอให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินดังกล่าว เช่นนี้ สิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงนั้นจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ เพียงใด ภายใต้หลักกฎหมายใด

---

[1] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322 บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา 323 และมาตรา 324 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงทรัพยสิทธิ บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย

[2] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 บัญญัติว่า ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวด้วยทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไซร้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนด

อนึ่งบทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมาแต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในกรณีนี้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6293/2545[3] วินิจฉัยในทำนองว่า การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่ง ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดที่ดินของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดนั้นเป็นการใช้สิทธิทางศาลของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในชั้นบังคับคดี เมื่อปรากฏว่าที่ดินของจำเลยที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดนั้นโฉนดที่ดินอันเป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์อยู่ในความครอบครองของผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องมาจากเจ้าหนี้เดิมของจำเลยในคดีนี้ แม้ผู้ร้องจะอยู่ในฐานะเจ้าหนี้เงินกู้ของจำเลยและมีสิทธิยึดหน่วงโฉนดที่ดินพิพาทไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 ก็ตาม แต่ในกรณีนี้สิทธิยึดหน่วงโฉนดที่ดินเป็นเรื่องระหว่างผู้ร้องผู้เป็นเจ้าหนี้กับจำเลยผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น ผู้ร้องจะยึดหน่วงโฉนดที่ดินไว้รอจนกว่าจำเลยชำระหนี้อันเป็นการกระทบสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่งที่จะบังคับยึดที่ดินเพื่อขายทอดตลาดหาได้ไม่ ดังนี้ จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาวินิจฉัยว่าสิทธิยึดหน่วงนั้นคงเป็นเพียงบุคคลสิทธิใช้บังคับกันได้แต่เฉพาะระหว่างเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกับลูกหนี้ในอันที่จะได้รับชำระหนี้เท่านั้น หาใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นซึ่งได้นำยึดเพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ไม่

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 322 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้อย่างชัดแจ้งว่าการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิยึดหน่วงซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาให้ได้ความว่าสิทธิยึดหน่วงนั้น มีสถานะทางกฎหมายอย่างไรภายใต้กฎหมายสารบัญญัติที่ได้บัญญัติหลักการของสิทธิยึดหน่วงไว้ และกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในกรณีที่มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแก่ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงจะต้องทำการศึกษาถึงคุณลักษณะหรือสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงตลอดจนผลของสิทธิยึดหน่วงในแง่การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ามีความสอดคล้องต้องกันหรือไม่อย่างไรภายใต้หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมาจากการตีความการใช้บังคับดังกล่าว ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องต่อไป

1. แนวความคิดของสิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายไทย

สิทธิยึดหน่วง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีนักกฎหมายให้ความหมายไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงคือสิทธิของเจ้าหนี้ผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่นที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้อันเกี่ยวด้วยทรัพย์สินนั้นจนสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น ก. เอารถยนต์ไปมอบไว้จ้างให้ ข. ปรับเครื่องเมื่อ ข. ทำการปรับเครื่องเสร็จแล้วเกิดหนี้อันเป็นคุณแก่ตนเกี่ยวด้วยรถยนต์ที่ครอบครองอยู่นั้น ข. มีสิทธิที่จะยึดหน่วงรถยนต์นั้นไว้ไม่ยอมให้ ก. หรือใครมาเอาไปจนกว่าตนจะได้รับชำระค่าจ้างจนครบ[4]

---

[3] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6293/2545 โจทก์ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาด ปรากฏว่าโฉนดที่ดินของที่ดินที่ถูกยึดอยู่ในความครอบครองของผู้ร้องในฐานะผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากเจ้าหนี้เดิมของจำเลย ผู้ร้องย่อมเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้จำนองในที่ดินผู้ร้องในฐานะผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินจำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญโดยมิพักต้องพิเคราะห์ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือหาไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 วรรคสอง เพราะการจำนองย่อมติดตามตัวที่ดินไปตลอดจนกว่าผู้ร้องจะได้รับชำระหนี้ แต่การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ผู้ร้องส่งมอบโฉนดที่ดินที่จะขายทอดตลาดนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275, 276 ประกอบด้วยมาตรา 304 กรณีเรื่องสิทธิยึดหน่วงโฉนดที่ดินจึงเป็นเรื่องระหว่างผู้ร้องผู้เป็นเจ้าหนี้กับจำเลยผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น ผู้ร้องจะยึดหน่วงโฉนดที่ดินไว้รอจนกว่าจำเลยจะชำระหนี้อันเป็นการกระทบสิทธิโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่งที่จะบังคับยึดที่ดินเพื่อขายทอดตลาดหาได้ไม่

[4] เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), ปรับปรุงแก้ไขโดยมุนินทร์ พงศาปาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น.766.

พระยาเทพวิทุร (บุญช่วย วณิกกุล) อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิซึ่งผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นจะปฏิเสธไม่ยอมส่งทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของจนกว่าเจ้าของจะทำการชำระหนี้ ถึงแม้ทรัพย์สินนั้นจะไม่ได้จำนำไว้แก่ตนก็ดี[5]

ศาสตราจารย์ ดร. จิ๊ด เศรษฐบุตร อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ซึ่งครอบครองทรัพย์สินที่จะมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์สินที่ยึดถือไว้และหนี้นั้นถึงกำหนดชำระแล้ว เช่นนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะมีการชำระหนี้ สิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิเช่นเดียวกับจำนำ จำนอง เป็นสิทธิที่มีอยู่เหนือตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับหนี้ที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เป็นมาตรการหนึ่งในการบังคับชำระหนี้ ซึ่งกฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้สิทธิยึดหน่วงจะเป็นทรัพยสิทธิที่กฎหมายกำหนดขึ้น แต่เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับชำระหนี้กับตัวทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้โดยตรง ไม่เหมือนกับกรณีจำนำหรือจำนอง สิทธิยึดหน่วงเป็นเพียงสิทธิที่จะยึดหน่วงตัวทรัพย์ไว้จนกว่าลูกหนี้จะยอมชำระหนี้ให้เท่านั้น[6]

ศาสตราจารย์พิเศษ โสภณ รัตนากร อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นที่ตนครอบครองอยู่เป็นประกันการชำระหนี้ จึงเป็นสิทธิที่เป็นประกันหนี้ของลูกหนี้ เป็นสิทธิอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ จะมีได้ก็ต่อเมื่อมีหนี้อันเป็นประธานอยู่ก่อนแล้วและมีอยู่เพื่อเป็นประกันหนี้ ฉะนั้นถ้าหากไม่มีหนี้หรือหนี้ระงับไปแล้ว สิทธิยึดหน่วงก็เกิดขึ้นหรือมีอยู่ไม่ได้ หรือถ้าลูกหนี้ให้หลักประกันอื่นตามสมควรแล้วสิทธิยึดหน่วงก็ไม่อาจมีต่อไปได้ สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิอันเป็นประกันหนี้และเป็นสิทธิอันเป็นอุปกรณ์ทำนองเดียวกับจำนำจำนอง ซึ่งจัดเป็นการประกันด้วยทรัพย์ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์ที่ยึดไว้ แม้สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความก็ตามทำนองเดียวกับผู้รับจำนอง ผู้รับจำจำและผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ สิทธิยึดหน่วงจึงน่าจะถือว่าเป็นทรัพยสิทธิชนิดหนึ่ง สามารถใช้ยันเจ้าหนี้อื่นและบุคคลทั้งหลายได้เหมือนกัน แต่ว่ามีลักษณะที่ค่อนข้างจำกัด ตามแนวคำพิพากษาฎีกาดูเหมือนจะถือว่าเป็นเพียงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเพราะลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ทำนองเดียวกับสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และเพิกถอนการฉ้อฉลนั่นเอง มิอาจใช้ยันกับบุคคลภายนอกได้อย่างทรัพยสิทธิ[7]

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ถิระวัฒน์ อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ที่กฎหมายให้สิทธิเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งแก่เจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง ไม่ใช่บุคคลสิทธิ แต่เป็นทรัพยสิทธิ เพื่อให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์ที่ลูกหนี้ส่งมอบไว้จนกว่าลูกหนี้จะมาชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นเชิง การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้นำหลักกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงไปบัญญัติไว้ในบรรพ 4 ทั้ง ๆ ที่เป็นประเภทหนึ่งของทรัพยสิทธิ เนื่องจากทรัพยสิทธิประเภทนี้เกี่ยวพันกับการเกิดขึ้นของหนี้โดยตรง หนี้ในบางประเภทเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางหนี้และเกิดสิทธิในทางทรัพยสิทธิด้วย[8]

---

[5] พระยาเทพวิทุร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 มาตรา 194 - 353, ปรับปรุงโดยดาราพร ถิระวัฒน์ และ ชวิน อุ่นภัทร, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.146.

[6] จิ๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, แก้ไขเพิ่มเติมโดยดาราพร ถิระวัฒน์, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.159 - 160.

[7] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556), น.330.

[8] ดาราพร ถิระวัฒน์, กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), น.128.

ศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์ ให้ความหมายของสิทธิยึดหน่วงไว้ว่าเป็นการที่เจ้าหนี้ ซึ่งได้ครอบครองยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ และปฏิเสธที่จะส่งมอบทรัพย์คืนให้แก่ลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้สามารถยึดถือครอบครองตัวทรัพย์ไว้ได้ตราบเท่าที่ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ หากหนี้นั้นเกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์ที่เจ้าหนี้ครอบครองอยู่[9]

จากความเห็นของนักกฎหมายไทยดังได้กล่าวมานั้น ล้วนยืนยันหลักการในประเด็นที่ว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิในทางหนี้ที่บังคับได้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ในฐานะบุคคลสิทธิในอันที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้แก่ตน นอกเหนือไปจากนั้น ศาสตราจารย์พิเศษโสภณ รัตนากร ยังอธิบายขยายความไปว่าสิทธิยึดหน่วงมีลักษณะแห่งสิทธิทำนองเดียวกับทรัพยสิทธิ หากแต่มีข้อจำกัดแห่งสิทธิในตัวบางประการที่ไม่อาจบังคับในฐานะทรัพยสิทธิได้อย่างแท้จริงเป็นต้นว่า ไม่อาจบังคับเอากับตัวทรัพย์นั้นได้โดยตรงเป็นเพียงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเพราะลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ทำนองเดียวกับสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และเพิกถอนการฉ้อฉลนั่นเอง มิอาจใช้ยันกับบุคคลภายนอกได้อย่างทรัพยสิทธิ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในประเด็นสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงนี้ยังมีความไม่ชัดเจนนักว่ามีสถานะเป็นทรัพยสิทธิหรือบุคคลสิทธิ ซึ่งการตีความถึงสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การพิจารณาประเด็นในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้น

สำหรับในประเด็นคุณลักษณะหรือสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงนั้น ในเบื้องต้นจะได้พิจารณาจากสิทธิในทางกฎหมาย 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทรัพยสิทธิและบุคคลสิทธิ

ทรัพยสิทธิและบุคคลสิทธินี้ มีนักกฎหมายให้ความหมายและวิเคราะห์ความแตกต่างไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ บัญญัติ สุชีวะ อธิบายว่า ทรัพยสิทธิ คือสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน หรือสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่จะบังคับเอาแก่ตัวทรัพย์โดยตรง เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง ภารจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน สิทธิเหนือพื้นดิน ภารติดพันในอสังหาริมทรัพย์ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิยึดหน่วง ลิขสิทธิ์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า เป็นต้น ทรัพยสิทธิย่อมใช้ยันแก่บุคคลทั่วไป จนมีผู้กล่าวกันว่าทรัพยสิทธิใช้ยันบุคคลได้ทั่วโลก และโดยที่ทรัพยสิทธิใช้ยันได้แก่บุคคลทั่วไปเช่นนี้ ทรัพยสิทธิจึงจะก่อตั้งขึ้นได้ก็โดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย (มาตรา 1298) จะก่อตั้งขึ้นเองโดยนิติกรรมโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้หาได้ไม่ เช่น สิทธิเก็บกินจะมีขึ้นได้แต่เฉพาะในอสังหาริมทรัพย์เท่านั้นตามมาตรา 1417 ดังนั้น บุคคลจะทำสัญญาให้มีสิทธิเก็บกินในสังหาริมทรัพย์มิได้ ส่วนบุคคลสิทธิ คือสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งในลักษณะแห่งหนี้เรียกว่าสิทธิเรียกร้อง หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลสิทธิ คือสิทธิที่มีอยู่เหนือบุคคล เป็นสิทธิที่บังคับเอาแก่ตัวบุคคลให้กระทำหรือมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิเช่นว่านี้เป็นสิทธิที่จะบังคับเอาแก่ตัวลูกหนี้เท่านั้นไม่อาจใช้ยันแก่บุคคลได้โดยทั่วไปทั้งจะบังคับยื้อแย่งเอาจากตัวทรัพย์เลยมิได้ ถ้าลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามสิทธินั้น ๆ เจ้าหนี้มีสิทธิเพียงการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเท่านั้น[10]

ศาสตราจารย์ ประมูล สุวรรณศร อธิบายว่า ที่เรียกว่าทรัพยสิทธินั้น คือสิทธิของบุคคลเฉพาะในกรณีที่มีทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสิทธิ ก่อตั้งขึ้นด้วยอำนาจกฎหมายโดยตรง และไม่อาจสิ้นสุดไปด้วยการไม่ใช้ หรือจะกล่าวอย่างหลวม ๆ ก็ว่าทรัพยสิทธิคือสิทธิที่บุคคลมีอยู่ในทรัพย์สิน ทรัพยสิทธิใช้ยันแก่บุคคลได้ทั่วไปไม่จำกัด ทำให้ผู้ทรงทรัพยสิทธิเกิดอำนาจขึ้นต่อบุคคลอื่นทั่วไปทุก ๆ คนในอันที่จะไม่ให้บุคคลอื่นนั้นมากระทำการใด ๆ ให้เป็นการละเมิดหรือรบกวนขัดสิทธินั้นและอำนาจเช่นว่านี้สามารถใช้บังคับได้โดยพลการตนเอง เรียกกันว่า สิทธิเด็ดขาด (absolute) แต่สำหรับบุคคลสิทธินั้น ใช้ยันได้แต่บุคคลเฉพาะตัว คือเฉพาะบุคคลที่เข้ามามีนิติสัมพันธ์ด้วยกันเท่านั้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากมูลสัญญา จัดการงานนอกสั่ง หรือละเมิด เป็นต้น บุคคลสิทธิจึงเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีต่อลูกหนี้เท่านั้น

---

[9] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้), พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2561), น.441.

[10] บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 17, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), น.62.

ในอันที่จะบังคับให้ลูกหนี้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และการบังคับตามสิทธิชนิดที่เป็นบุคคลสิทธินี้ ผู้ทรงสิทธิจะบังคับโดยพลการตนเองหาได้ไม่ จำต้องบังคับตามสิทธิโดยวิธีการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเท่านั้น[11]

ศาสตราจารย์ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ อธิบายว่า ทรัพยสิทธิเป็นสิทธิที่มีตัวทรัพย์เป็นวัตถุแห่งสิทธิ ทรัพยสิทธิจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีตัวทรัพย์อยู่ในขณะที่ก่อตั้งทรัพยสิทธินั้นขึ้น และต้องรู้ได้อย่างแน่นอนโดยเฉพาะเจาะจงลงไปเลยว่าเป็นทรัพย์อันไหน ส่วนบุคคลสิทธิหรือสิทธิทางหนี้นั้นมีตัวหนี้เป็นวัตถุแห่งสิทธิ เป็นนิติสัมพันธ์ที่บุคคลหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ มีสิทธิเรียกร้องให้อีกบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้กระทำการ งดเว้นกระทำการ ส่งมอบทรัพย์สินหรือโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ทรัพยสิทธิเป็นสิทธิที่ใช้ยันได้กับบุคคลทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงกับบุคคลบางคนเท่านั้น นอกจากนี้อาการใช้สิทธิของทรัพยสิทธิเป็นการใช้สิทธิอำนาจเหนือ กล่าวคือ ผู้ทรงทรัพยสิทธิสามารถใช้กำลังโดยพลการในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของตนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลแต่อย่างใด ต่างจากบุคคลสิทธิที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิได้แต่เพียงใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่ตนได้เท่านั้น[12]

สมชัย ฑีฆาอุตมากร อธิบายว่า ทรัพยสิทธิ หมายถึง สิทธิอันมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน ซึ่งก็คือสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน ตรงข้ามกับสิทธิที่มีอยู่เหนือบุคคล หรือที่เรียกว่าบุคคลสิทธิอันเป็นสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นการบังคับให้บุคคลอื่นกระทำการ งดเว้นกระทำการ ส่งมอบทรัพย์สินหรือหนี้เหนือบุคคล ทรัพยสิทธิ ก่อตั้งขึ้นด้วยอำนาจในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง จำนอง จำนำ กรรมสิทธิ์ กรรมสิทธิ์รวม สิทธิครอบครอง ทางจำเป็น ภาระจำยอม สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิอาศัย ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ทรัพยสิทธิเป็นสิทธิที่ใช้ยันได้กับบุคคลทั่วไปไม่จำกัดแต่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนบุคคลสิทธิอันเป็นหนี้เหนือบุคคลจะใช้ยันหรือบังคับได้แต่เฉพาะคู่สัญญาหรือผู้สืบสิทธิในฐานะทายาทของคู่สัญญาเดิมหากบุคคลสิทธิเช่นว่านี้มิใช่สิทธิตามกฎหมายหรือสิทธิเฉพาะตัวของคู่สัญญาเดิมผู้ตายโดยแท้ ทรัพยสิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลทั่วไป ส่วนบุคคลสิทธิก่อให้เกิดหน้าที่เฉพาะแก่บุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้หรือผู้สืบสิทธิเท่านั้น[13]

รองศาสตราจารย์ อานนท์ มาเม้า อธิบายว่า ทรัพยสิทธิ คือ สิทธิของบุคคลที่มีเหนือทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่บังคับเอากับตัวทรัพย์ได้โดยตรงและใช้อ้างยันได้ต่อบุคคลทั่วไป โดยบุคคลทั่วไปมีหน้าที่ไม่ขัดขวางการใช้สิทธิของผู้มีสิทธินั้น และทรัพย์อันหนึ่งย่อมมีทรัพยสิทธิชนิดหนึ่งได้อันเดียว ยกเว้นจะมีกฎหมายกำหนดให้เห็นเป็นอย่างอื่น ส่วนบุคคลสิทธิ คือ สิทธิของบุคคลที่มีเหนือบุคคลอีกฝ่าย เป็นสิทธิเรียกร้องเอากับบุคคลอีกฝ่ายให้กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สิน[14]

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นคือในแง่ความหมายของทรัพยสิทธิและบุคคลสิทธิในทรรศนะของนักกฎหมายไทย ส่วนในประเด็นที่ว่าสิทธิยึดหน่วงมีสถานะทางกฎหมายเป็นทรัพยสิทธิหรือบุคคลสิทธินั้น นักกฎหมายไทยยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ ดังนี้

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อธิบายว่า ประเด็นที่ว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิหรือไม่ หลักสำคัญอยู่ที่ว่าไม่ว่าจะสิทธินั้นจะเกิดจากมูลไหนด้วยประการใดก็ตาม ถ้าได้มาแล้วทำให้เกิดอำนาจในทรัพย์สิน ใช้ยันแก่คนทั้งหลายได้ทั่วไปไม่ใช่เป็นแต่ความผูกพันกันระหว่างคู่กรณีหรือผู้เป็นฝ่ายโดยเฉพาะแล้ว สิทธิที่ได้มานั้นก็อาจอยู่ในลักษณะที่เป็นทรัพยสิทธิได้ ดังเช่นกรณีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นทรัพยสิทธิโดยไม่มีผู้ใดเถียงได้ แต่กรรมสิทธิ์

---

[11] ประมูล สุวรรณศร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยพัฒน์ เนียมกุญชร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), น.94 - 97.

[12] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.20 - 23.

[13] สมชัย ฑีฆาอุตมากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทรัพย์สิน ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2563), น.82 - 85.

[14] อานนท์ มาเม้า, กฎหมายทรัพย์สิน : ความรู้พื้นฐานทางความคิด หลักทั่วไป และบทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น.96.

โดยมากก็ได้มาแต่โดยสัญญาซื้อขายซึ่งเหตุที่ได้มาแต่มูลสัญญาดังนั้นมิได้ทำให้กรรมสิทธิ์กลายเป็นบุคคลสิทธิไปได้ สิทธิยึดหน่วงก็อาจพิจารณาได้โดยแนวความคิดอย่างเดียวกัน แม้จะสืบเนื่องเกิดแต่เรื่องหนี้หรือสัญญาก็ตาม เมื่อผลในกฎหมายมีการก่อให้เกิดอำนาจในทรัพย์สินใช้ยันได้แก่คนทั้งหลายก็ถือว่ามีลักษณะเป็นทรัพยสิทธิได้ ส่วนอำนาจในทรัพย์สินที่เกิดขึ้นมีอยู่นั้นจะมากหรือน้อยไม่สำคัญ เพราะทรัพยสิทธิต่าง ๆ ในบรรพ 4 อาจประกอบด้วยอำนาจมากน้อยต่างกันได้แล้วแต่ชนิด[15]

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ถิระวัฒน์ อธิบายว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิประเภทหนึ่งที่เป็นหลักประกันหนี้ เป็นอุปกรณ์สิทธิ เป็นสิทธิที่กฎหมายก่อตั้งขึ้นจากความสัมพันธ์ทางหนี้ทำนองเดียวกับจำนอง จำนำ บุริมสิทธิ แต่สิทธิยึดหน่วงไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงที่จะได้รับชำระหนี้โดยบังคับเอาจากทรัพย์สินที่ยึดไว้ได้โดยตรง ไม่เหมือนกับผู้รับจำนำหรือผู้รับจำนอง กฎหมายเพียงแต่กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เกี่ยวพันกับหนี้โดยตรงที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เท่านั้น[16]

สมชัย ฑีฆาอุตมากร อธิบายว่า ทรัพยสิทธิจะก่อตั้งหรือเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเท่านั้น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1298 ที่ว่า ทรัพยสิทธิทั้งหลายนั้นจะก่อตั้งขึ้นได้แต่ด้วยอาศัยอำนาจในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งในที่นี้รวมทั้งสิทธิยึดหน่วงที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในบรรพ 2 ด้วย[17]

ศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์ อธิบายว่า หากพิจารณาฐานะในทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงว่าเป็นทรัพยสิทธิหรือบุคคลสิทธินั้น เห็นว่า สิทธิยึดหน่วงเป็นบุคคลสิทธิ เพราะเป็นสิทธิอุปกรณ์ที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่ครอบครองทรัพย์ในลักษณะของการครอบครองแบบยึดถือที่จะสงวนสิทธิในการครอบครองทรัพย์ต่อไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด อันเป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจของเจ้าของกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นผู้ทรงทรัพยสิทธิ ซึ่งสิทธิที่ได้จากการครอบครองแบบยึดถือมิใช่สิทธิครอบครองตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 อันเป็นสิทธิที่นักกฎหมายไทยเข้าใจว่าเป็นทรัพยสิทธิประเภทหนึ่งสำหรับการครอบครองแบบยึดถือเป็นเรื่องการครอบครองบนฐานของสัญญาอันเป็นบุคคลสิทธิทั้งสิ้น ทั้งสิทธิยึดหน่วงที่เจ้าหนี้มีนั้นมีลักษณะของการจำกัดอำนาจกรรมสิทธิ์โดยบทบัญญัติของกฎหมาย และลักษณะของสิทธิยึดหน่วงมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในลักษณะของทรัพยสิทธิที่จะยกขึ้นต่อสู้ทุกคนในสังคมได้แต่อย่างใด แต่เป็นบุคคลสิทธิที่สามารถยกขึ้นต่อสู้ลูกหนี้ได้เท่านั้น[18]

จากความเห็นของนักกฎหมายไทยดังได้กล่าวมาข้างต้น มีทั้งที่เห็นว่าสิทธิยึดหน่วงมีสถานะทางกฎหมายเป็นทรัพยสิทธิและที่เห็นว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นบุคคลสิทธิ สำหรับผู้เขียนเห็นว่า สิทธิยึดหน่วงมีสถานะทางกฎหมายเป็นทรัพยสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติในบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้บทบัญญัติในเรื่องสิทธิยึดหน่วงกฎหมายจะมิได้บัญญัติไว้ในบรรพ 4 โดยมีมูลเกิดแต่บุคคลสิทธิในหนี้ก็ตามแต่เพียงแต่เหตุเท่านั้นก็มิได้หมายความว่าจะต้องมีลักษณะเป็นบุคคลสิทธิตามมูลที่เกิดไปด้วย[19] โดยหลักการสำคัญอยู่ที่ว่าสิทธินั้นเมื่อได้มาแล้วก่อให้ผู้ทรงสิทธิมีอำนาจเหนือตัวทรัพย์นั้น ๆ และใช้ยันแก่บุคคลทั่วไปได้หรือไม่เป็นประการสำคัญ

2. สิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายต่างประเทศ

ระบบกฎหมายเยอรมัน ใช้ระบบแบ่งแยกกฎหมายแพ่งกับกฎหมายพาณิชย์ออกจากกัน ตามกฎหมายเยอรมันจึงได้บัญญัติหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิยึดหน่วงไว้ 2 ประเภท คือสิทธิยึดหน่วงทั่วไปและสิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ โดยสิทธิยึดหน่วงทั่วไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บรรพ 2 ว่าด้วยกฎหมายลักษณะหนี้ ส่วน

---

[15] เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์, (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2551) น.131.

[16] ดาราพร ถิระวัฒน์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.128.

[17] สมชัย ฑีฆาอุตมากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.87.

[18] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.441 - 442.

[19] เสนีย์ ปราโมช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.131.

ที่ 1 ว่าด้วยการชำระหนี้ มาตรา 273 ถึงมาตรา 274[20] ส่วนสิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน มาตรา 369[21] ซึ่งสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นมีลักษณะเป็นสิทธิในอันที่เจ้าหนี้จะยึดหน่วงเอาทรัพย์นั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ทำนองเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 241 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ส่วนสิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน สิทธิยึดหน่วงชนิดนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทางการค้าระหว่างพ่อค้าด้วยกัน เมื่อเจ้าหนี้มีการครอบครองสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้และมีหนี้เกิดขึ้นในทางการค้าโดยหนี้ดังกล่าวไม่จำต้องมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่เจ้าหนี้ยึดหน่วงไว้ดังเช่นสิทธิยึดหน่วงทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก็ได้ เพียงแต่หนี้ดังกล่าวต้องเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นในทางการค้าเท่านั้น[22] สิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน มีลักษณะเป็นการประกันหนี้ด้วยทรัพย์อย่างหนึ่งทำนองเดียวกับจำนำ และหากมีกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะนำทรัพย์ที่ยึดหน่วง

[20] German Civil Code (1900) Section 273 Right of retention

(1) If the obligor has a claim that is due against the obligee under the same legal relationship as that on which the obligation is based, he may, unless the obligation leads to a different conclusion, refuse the performance owed by him, until the performance owed to him is rendered (right of retention).

(2) A person who is obliged to return an object has the same right, if he is entitled to a claim that is due on account of outlays for the object or on account of damage caused to him by the object, unless he obtained the object by means of an intentionally committed tort.

(3) The obligee may avert the exercise of the right of retention by providing security. The providing of security by guarantors is excluded.

Section 274 Effects of the right of retention

(1) In comparison to a legal action by the obligee, assertion of the right of retention only has the effect that the obligor is to be ordered to render performance in return for receiving the performance owed to him (concurrent performance).

(2) On the basis of such an order the obligee may pursue his claim by way of execution, without effecting the performance he owes, if the obligor is in default of acceptance.

[21] German Commercial Code (1897) Section 369

(1) A merchant has due to the due claims, which he is entitled to against another merchant from the mutual business transactions concluded between them, a right of retention to the movables and securities of the debtor, which with his will have come into his possession due to commercial transactions, provided that he still has them, in particular by means of bills of lading, loading slips or storage slips. The right of retention is also justified if the ownership of the object has passed from the debtor to the creditor or has been transferred from a third party for the debtor to the creditor but has been transferred back to the debtor.

(2) A third party has the right of retention insofar as the third party can object to the objections to the debtor's claim to surrender the item.

(3) The right of retention is excluded if the retention of the object conflicts with the instruction given by the debtor before or upon delivery or the obligation assumed by the creditor to deal with the object in a certain way.

(4) The debtor can avert the exercise of the right of retention by providing security. The guarantee by guarantors is excluded.

[22] Ernest Joseph Schuster, The Principles of German Civil Law, (Oxford : Clarendon Press, 1907), p.192 - 193.

ดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้[23] อันถือเป็นการบังคับเอากับตัวทรัพย์นั้นได้เสียทีเดียวโดยกฎหมายได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยจำนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยเจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ล่วงหน้าเป็นระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์ หากลูกหนี้ฝ่าฝืนไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ก็มีสิทธินำทรัพย์ที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลอดได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 371[24] อย่างไรก็ตาม กฎหมายพาณิชย์เยอรมันก็มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้สิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์เป็นทรัพยสิทธิแต่อย่างใด

ในขณะที่กฎหมายญี่ปุ่น ได้บัญญัติเรื่องสิทธิยึดหน่วงไว้ในกฎหมายลักษณะทรัพย์และถือว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิประเภทหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 295[25] อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายญี่ปุ่นจะบัญญัติให้สิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิก็ตาม แต่สิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายญี่ปุ่นก็มีข้อจำกัดแห่งสิทธิบางประการในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษา กล่าวคือ หากเมื่อมีกรณีที่เจ้าหนี้รายอื่นบังคับคดีเอากับตัวทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็มีเพียงสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เท่านั้น หามีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่นไม่[26] แต่ตามกฎหมายญี่ปุ่นเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิได้รับชำระหนี้เอาจากดอกผลของทรัพย์ที่ยึดหน่วงไว้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 297(1)[27]

3. บทวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับคดีแพ่งในกรณีสิทธิยึดหน่วง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322 บัญญัติว่า การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงทรัพยสิทธิ บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือ

---

[23] พีระพล วิจิตร, “สิทธิยึดหน่วง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น. 33.

[24] German Commercial Code (1897) Section 371

(1) The creditor is authorized by virtue of the right of retention to satisfy himself from the retained items for his claim. If a third party has a right to the object against which the right of retention can be asserted in accordance with Section 369 (2), the creditor has priority in view of the satisfaction from the object.

(2) Satisfaction takes place in accordance with the provisions of the Civil Code applicable to lien. The one-month period specified in section 1234 of the Civil Code is replaced by one week.

(3) If the satisfaction does not take place by means of enforcement, it is only permissible after the creditor has obtained an enforceable title for his right to satisfaction against the owner or, if the object belongs to himself, against the debtor; in the latter case, the owner's provisions of the Civil Code on satisfaction to the debtor apply accordingly. In the absence of an enforceable title, the sale of the item is not lawful.

(4) The action for granting satisfaction can be brought before the court in whose districts the creditor has his general place of jurisdiction or the place of jurisdiction of the branch.

[25] Japanese Civil Code (1896) Article 295

(1) If a possessor of a Thing belonging to another person has a claim that has arisen with respect to that Thing, he/she may retain that thing until that claim is satisfied; provided, however, that this shall not apply if such claim has not yet fallen due.

(2) The provisions of the preceding paragraph shall not apply in cases where possession commenced by means of a tortious act.

[26] J.E. de Becker, Elements of Japanese Law, (Washington, D.C. : University Publications of America, Inc, 1979), p.223.

[27] Japanese Civil Code (1896) Article 297 (1) A holder of a right of retention may collect fruits derived from the Thing retained, and appropriate the same to the satisfaction of his/her claim prior to other obligees.

ทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย ซึ่งในกรณีของสิทธิยึดหน่วงนั้น คำว่าสิทธิยึดหน่วงซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย กฎหมายที่ว่าก็คือกฎหมายสารบัญญัติ คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรา 241 ถึงมาตรา 250 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเสียทีเดียวในประเด็นสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วง คงบัญญัติแต่เพียงว่าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เท่านั้นตามมาตรา 244 แต่เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322 และมาตรา 324 (3) กลับบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้ในทำนองเป็นผู้ทรงทรัพยสิทธิในอันที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกระทบกระทั่งถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงเพราะสิทธิของบุคคลภายนอกที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติดังกล่าว สิทธิเช่นว่านั้นจะต้องเป็นทรัพยสิทธิมิใช่เป็นแต่เพียงบุคคลสิทธิ ซึ่งโดยที่สิทธิของบุคคลภายนอกอันมีสถานะเป็นทรัพยสิทธิเช่นนี้ หากมีการนำยึดทรัพย์สินที่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์นั้นไว้ได้มาขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ย่อมจะทำให้เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิยึดหน่วงเสียสิทธิตามที่กฎหมายรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 241 ศาลจึงไม่อาจที่จะบังคับคดีให้เกิดผลในทางลบล้างสิทธิของเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้ ต้องนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก่อนเจ้าหนี้สามัญโดยไม่ต้องมีการแบ่งเฉลี่ย แม้เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะมิใช่เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิก็ตาม[28]

บทบัญญัติมาตรา 322 ดังกล่าว บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลภายนอกที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกบังคับคดีหรืออาจร้องขอให้บังคับคดีเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย สิทธิของบุคคลภายนอกดังกล่าวจะบังคับเอากับตัวทรัพย์หรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นอย่างไร ย่อมเป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติโดยเฉพาะสิทธิในทางแพ่งของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สิทธิบังคับเหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย จะต้องเป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็น “ทรัพยสิทธิ” มิใช่เพียง “บุคคลสิทธิ” ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องหรือหนี้ในทางแพ่งที่มีอยู่เหนือบุคคลที่จะบังคับให้เขากระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือโอนส่งมอบทรัพย์สินดังจะเห็นได้จากสิทธิของบุคคลภายนอกที่ได้รับความคุ้มครองที่การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเขาไม่ได้คือทรัพยสิทธิ บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย ดังนี้ สิทธิของบุคคลภายนอกที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 322 สิทธิเช่นว่านั้นล้วนต้องเป็นทรัพยสิทธิเท่านั้นมิได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุคคลภายนอกที่มีแต่เพียงบุคคลสิทธิหรือหนี้เหนือบุคคลแต่อย่างใด[29] เพราะเหตุนี้จึงต้องพิจารณาถึงสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงว่ามีคุณลักษณะเป็นประการใด เพื่อให้เกิดความชัดเจนตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงและบุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไป

เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วจะเห็นได้ว่าศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ทั้งในแง่ที่ว่าสิทธิยึดหน่วงนั้นเป็นเพียงบุคคลสิทธิใช้บังคับกันได้แต่เฉพาะระหว่างเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกับลูกหนี้ในอันที่เจ้าหนี้คงมีสิทธิเพียงยึดหน่วงทรัพย์ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้เท่านั้น หาใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นซึ่งได้นำยึดทรัพย์พิพาทเพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ไม่ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6293/2545[30] และในแง่ทำนองรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในอันที่จะใช้สิทธิ

---

[28] ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2561), น.316.

[29] สมชัย ฑีฆาอุตมากร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2560), น.336 - 338.

[30] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6293/2545, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 3.

ยึดหน่วงนั้นยันบุคคลอื่นได้โดยทั่วไป อันมีลักษณะเป็นการวินิจฉัยว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1789/2559[31] ดังนี้ จึงยังมีปัญหาในการตีความสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงอยู่ว่าจะบังคับให้เป็นไปตามคุณลักษณะแห่งสิทธิเช่นใด เพราะจะเป็นผลโดยตรงต่อการพิจารณาสิทธิของบุคคลภายนอกในชั้นบังคับคดีที่อาจมีการร้องเข้ามาเพื่ออ้างสิทธิยันกับผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้จะต้องมีหลักที่ชัดเจนในการตีความสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงว่าจะบังคับไปในแนวทางใด กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรตีความว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพยสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้มิให้การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษากระทบกระทั่งถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้เช่นเดียวกับทรัพยสิทธิอื่นตามกฎหมายด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 241 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะได้กล่าวถึงสิทธิยึดหน่วงไว้ แต่ก็มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งถึงสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงไว้ว่ามีคุณลักษณะเป็นประการใด มีการบังคับใช้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นโดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิยึดหน่วงไว้โดยชอบตามมาตรา 241 การมีหลักการที่ชัดเจนในเรื่องสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงจึงมีผลอย่างมากต่อการบังคับใช้กฎหมายในทางวิธีสบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิยึดหน่วงไว้เทียบเท่าบุริมสิทธิ หรือสิทธิอื่น ๆ อันมีสถานะทางกฎหมายเป็นทรัพยสิทธิ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ยังมีความไม่ชัดเจนทั้งในทางความเห็นของนักกฎหมาย แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา และตัวบทกฎหมายเองที่ยังไม่ชัดเจนนัก

ความแตกต่างกันดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นว่าหากมีการนำยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงนั้นจะมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือไม่ เพียงใด ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าควรที่จะตีความรับรองสถานะทางกฎหมายของสิทธิยึดหน่วงและมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องสิทธิยึดหน่วงโดยบัญญัติไว้ให้ชัดแจ้งว่าสิทธิยึดหน่วงมีสถานะทางกฎหมายเป็นทรัพยสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายประเภทหนึ่ง อันจะมีผลให้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงชอบที่จะใช้สิทธิดังกล่าวยันบุคคลภายนอกได้โดยทั่วไป หากเมื่อต่อมามีการบังคับคดีตามคำพิพากษาเอากับทรัพย์สินที่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้ยึดหน่วงไว้นั้น เช่นนี้ การบังคับคดีดังกล่าวย่อมไม่อาจกระทบกระทั่งถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในอันที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยสิ้นเชิงตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามมาตรา 244 ที่บัญญัติมุ่งคุ้มครองให้สิทธิผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีอำนาจยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้ ทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิยึดหน่วงไว้โดยชัดแจ้งแล้ว

[31] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1789/2559 บริษัท อ. ผู้ให้เช่าซื้อ ยินยอมให้ ล. ผู้เช่าซื้อนำรถยนต์พิพาทไปให้อู่ซ่อมรถในเครือของผู้รับประกันภัยซ่อมแซม เมื่อซ่อมแซมแล้วใช้การไม่ได้ บริษัท อ. ยินยอมให้ ล. นำรถยนต์พิพาทให้จำเลยซ่อมแซม เมื่อจำเลยซ่อมแซมเสร็จแล้วแต่ยังไม่มีการชำระค่าซ่อม จำเลยย่อมมีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์พิพาทไว้จนกว่าจะได้รับชำระค่าซ่อม ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 โจทก์ซึ่งรับโอนสิทธิเรียกร้องมาจากบริษัท อ. ซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์พิพาท แม้มีสิทธิติดตามเอารถยนต์พิพาทคืนจากจำเลยได้ ก็ต้องชำระค่าซ่อมแซมให้จำเลยก่อน ส่วนโจทก์จะมีสิทธิเรียกร้องให้ ล. รับผิดหรือไม่เพียงใด เป็นเรื่องที่โจทก์อาจว่ากล่าวเอาแก่ ล. ต่างหาก

บรรณานุกรม

หนังสือ

จิ๊ด เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. แก้ไขเพิ่มเติมโดยดาราพร ถิระวัฒน์. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ดาราพร ถิระวัฒน์. กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559.

ประมูล สุวรรณศร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์. แก้ไขเพิ่มเติมโดยพัฒน์ เนียมกุญชร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545.

พระยาเทพวิทุร (บุญช่วย วณิกกุล). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 มาตรา 194 - 353. ปรับปรุงโดย ดาราพร ถิระวัฒน์ และ ชวิน อุ่นภัทร. กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2561.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555.

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2561.

สมชัย ฑีฆาอุตมากร. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2560.

_____. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทรัพย์สิน ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2563.

เสนีย์ ปราโมช. อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2551.

_____. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์). ปรับปรุงแก้ไขโดยมุนินทร์ พงศาปาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2560.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556.

อานนท์ มาเม้า. กฎหมายทรัพย์สิน : ความรู้พื้นฐานทางความคิด หลักทั่วไป และบทเบ็ดเสร็จทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2560.

วิทยานิพนธ์

พีระพล วิจิตร. “สิทธิยึดหน่วง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

BOOKS

Ernest Joseph Schuster. The Principles of German Civil Law. Oxford : Clarendon Press, 1907.

J.E. de Becker. Elements of Japanese Law. Washington, D.C. : University Publications of America, Inc, 1979.

OTHER DOCUMENTS

German Civil Code (1900)

German Commercial Code (1897)

Japanese Civil Code (1896) (Law of Real Rights)